

УДК 339.137.2:338.2(477)

Лісніченко М.О.¹, Федорченко Є.О.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. БТЕ-0113сп НУ «Запорізька політехніка»

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ ТА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА

Процеси глобалізації, цифровізації та трансформації світової економіки зумовлюють зростання ролі міжнародної конкурентоспроможності країн як ключового чинника розвитку національного бізнес-середовища. Ефективність функціонування підприємницького сектору, рівень інвестиційної привабливості та можливості інтеграції у світове господарство безпосередньо залежать від якості економічного та інституційного середовища держави.

Однією з основних проблем, що стримують розвиток бізнес-середовища в Україні, є недостатній рівень розвитку інституційної системи. Незавершеність ринкових трансформацій, нестабільність регуляторної політики та обмежена ефективність державного управління формують менш сприятливі умови для ведення бізнесу порівняно з країнами Європейського Союзу. Особливо негативний вплив мають такі чинники, як корупція, тінізація економіки та надмірні адміністративні бар'єри, що підвищують трансакційні витрати та знижують конкурентоспроможність підприємств.

Суттєвим обмеженням є також недосконалість правових інститутів. Недостатній рівень захисту прав власності, низька ефективність судової системи та проблеми правозастосування зумовлюють зростання як формальних, так і неформальних витрат бізнесу, що підриває довіру до державних інститутів і стримує підприємницьку активність [1, с. 87–93].

Окрему роль у забезпеченні конкурентоспроможності відіграє людський капітал як один із ключових ресурсів сучасної економіки. Саме рівень освіти, професійної підготовки, інноваційного мислення та мобільності робочої сили визначає здатність підприємств до ефективного функціонування та розвитку. Попри достатньо високий освітній потенціал населення, в Україні зберігається невідповідність між структурою підготовки кадрів і потребами ринку праці, що призводить до структурного безробіття та дефіциту фахівців у окремих галузях. Ускладнює ситуацію також недостатній рівень розвитку системи професійної перепідготовки та безперервної освіти, що обмежує можливості адаптації робочої сили до сучасних вимог економіки. Додатковим негативним чинником є масштабна зовнішня міграція, яка призводить до втрати значної частини економічно активного населення, зокрема молоді та висококваліфікованих кадрів, що знижує потенціал інноваційного розвитку та обмежує можливості зростання національного бізнес-середовища [2].

У сучасних умовах важливим фактором підвищення міжнародної конкурентоспроможності є інноваційний розвиток та цифровізація економіки, які визначають здатність країни до ефективної участі у глобальних економічних процесах. В умовах воєнного стану інноваційна діяльність підприємств зазнає суттєвих змін і трансформується у напрямі впровадження адаптивних, організаційних та цифрових рішень, спрямованих передусім на забезпечення безперервності діяльності та підвищення стійкості бізнесу. Особливого поширення набувають інструменти автоматизації, цифровізації бізнес-процесів, дистанційного управління та оптимізації логістичних ланцюгів. Водночас спостерігається переорієнтація інноваційної діяльності з капіталомістких технологічних рішень на більш гнучкі та менш ресурсозатратні форми, що дозволяє підприємствам швидше реагувати на зовнішні виклики. Це свідчить про формування нової моделі інноваційного

розвитку, орієнтованої не лише на довгострокове зростання, але й на гнучкість, адаптивність та здатність до швидкої трансформації в умовах нестабільного середовища [3].

Таким чином, міжнародна конкурентоспроможність України формується під впливом комплексу взаємопов'язаних чинників, серед яких ключове місце займають якість інституційного середовища, розвиток фінансової системи, стан людського капіталу та рівень інноваційної активності. Виявлені проблеми, зокрема інституційна слабкість, обмежений доступ до фінансових ресурсів, дефіцит кадрів і значний міграційний відтік, створюють суттєві бар'єри для розвитку підприємництва. Водночас наявність значного освітнього потенціалу, розвиток ІТ-сектору та здатність бізнесу до адаптації створюють передумови для підвищення конкурентоспроможності. За умови формування ефективної державної політики ці фактори можуть стати основою для розвитку національного бізнес-середовища та посилення позицій України у глобальному економічному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Панченко В. Проблематика інституційного середовища державної політики управління конкурентоспроможністю підприємницького сектора економіки України. *Innovation and Sustainability*. 2022. №(4). С. 87-93.

2. Ринок праці 2025: чому бізнес не може знайти працівників, а безробітні – роботу. Федерація роботодавців України. URL: <https://fru.ua/ua/media-center/analytics/rinok-pratsi-2025> (дата звернення: 25.03.2026)

3. Аналіз поточного стану інноваційної спроможності суб'єктів вітчизняного бізнесу, державних та комунальних підприємств (на основі результатів опитування). IP Office. URL: <https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2024/10/stan-innovatsiinoi-spromozhnosti-biznesu-102024-web.pdf> (дата звернення: 25.03.2026)